

Preken ved vigslingsgudstjenesten i Tønsberg domkirke
21. september 2014
ved biskop i Tønsberg, Per Arne Dahl

TØFF KJÆRLIGHET

Deres Majestet, gjester fra inn- og utland, familie, kjære alle sammen!

Takk til kirken som kalte meg til å bli biskop i Tønsberg, og en varm takk til dere her i Tønsberg som har tatt velvillig imot oss. En av de første jeg mottok gratulasjonsbrev fra etter utnevnelsen var evig, unge Per Fugelli. Ja, han hadde til og med gjort seg bry med å klistre en søndagsskolestjerne i sølv i hjørnet på brevarket fra Institutt for almen- og samtidsmedisin, og hilsenen lød som følger:

«Hei Per Arne! Hipp hurra! Men, ikke bli for mild nå! Jesus, vår felles venn, var vill! Beste hilsen Per F». Og Per, som er særlig glad i Bergprekenen tar oss dermed med midt inni den teksten om fiendekjærlighet (Mt 5,43-48) som jeg også for noen år siden prekte over. Den gang i Sjusjøen Fjellkirke. Etter gudstjenesten kom en godt voksen kar fra Toten bortåt meg og sa følgende: «Ska je si å je tenkjer om døanna teksten? Det står at vi ska elske våre fiender; itte at vi ska like dom!»

Ikke rart at en journalist spurte moder Teresa da hun mottok Nobels fredspris i Oslo: «Hvordan kan vi lære å elske vår neste?» Forbløffet svarte hun: «Ved å elske!» Lettere sagt enn gjort, tenker vi som har møtt barn, ungdom og voksne som er utsatt for overgrep og krenkelser. Hvem av oss har ikke tenkt: «Far, forlat dem ikke. For de vet hva de gjør!» Det må da gå en grense for å vise barmhjertighet?

Jesus presenterer ikke en sentimental kjærlighet som idylliserer virkeligheten, men en tøff kjærlighet som våger oppgjør og konfrontasjon. Jesu ord om fiendekjærlighet er ikke uttrykk for naivitet og fortrenning. Bergprekenen, som er rammen for Jesu ord til oss i dag er uttrykk for noe ganske annet enn billig og overfladisk nåde uten rettferdighet og oppgjør. Straffen og rettferdigheten skal skje og bli tatt på alvor. Men det er også en annen som gjør dette for oss. Det er det store mysterium i den kristne tro som kan bidra til å befri oss til et nytt liv.

Jesu liv og stedfortredende lidelse er denne kostbare nåden som har oss som adresse. Den er kostbar fordi den reagerer på det som ødelegger menneskers liv

og den er nåde fordi den gir oss livet på nytt. Derfor må vi øve oss på å skjelne mellom *nødvendig reaksjon* mot vold og kynisme og den *ødeleggende hevn* som kun lar voldsspiralen eskalere. Vår fristelse i dag er ikke bare å bli passivt aggressive i en verden som trenger tydelig tale, men også å fremstå som passive og likegyldige i en virkelighet som trenger lidenskap for å bevares. Sånn sett er de siste ukers samlende front mot IS sine herjinger og krenkelser i Irak og Syria løfterikt og håpefullt både for kirke og samfunn i landet vårt. Vi må reagere!

Jesu ord om å elske våre fiender har forpliktende aktualitet i disse groteske hendelsene, men også i det helt nære. Mange av oss har erfaringer av at vi kommer på kant med noen i forhold til arveoppgjør, nabo tvister, kollegaforhold som skjærer seg eller vonde og langvarige konflikter i kirke og samfunn. Det er sånn sett en skam når kristne på nettet hetser Human-Etisk forbund og deres informasjonsleder Jens Bruun Pedersen. Netthets er uverdigg og destruktiv! Og Jesus er i dagens tekst klar på at kjærlighetens avgjørende test leves ut, nettopp i forhold til meningsmotstandere og fiender. Ja, Jesus gjør litt narr av oss som i åndelig selvgodhet fremhever kjærligheten til våre egne og innbiller oss at vi har alt på det tørre. Dette er da ikke noe spesielt å rose seg av, sier Jesus: «Om dere elsker dem som elsker dere, er det noe å lønne dere for? Gjør ikke tollerne det samme? Og om dere hilser vennlig på deres egne, er det noe storartet? Nei, vær da helhjertet og gode, slik deres himmelske Far er det».

Jesu radikale budskap og det unike ved evangeliet er nettopp fiendekjærligheten som vi hørte lest i evangelieteksten. «Jesus, vår felles venn var vill», sa Fugelli, og noen vil synes det er ganske vilt at vi fortsatt lar oss utfordre av Mesteren. Men når Hans sier: «Elsk dine fiender, velsign dem som forbanner dere, gjør godt mot dem som hater dere», er det ikke en oppfordring til å være dumsnille, pinglete og å feie sannheten under teppet. Sånn er ikke Mesteren som feide bort pengevekslerne fra tempelplassen og satte fariseerne og de skriftlærde på plass. Han våget å si sannhetsord så vi kunne justere livskursen vår, og han gav oss nåde som erfaring så vi kunne våge livet en gang til. Han som utfordrer til nåde og sannhet var selv full av nåde og sannhet. Han som ber oss å elske våre fiender, elsket selv sine fiender. Han bad for dem og elsket dem helt til det siste.

Når vi tar Jesus på ordet og forsøker å elske, skjer det noe i oss og det kan skje noe i den andre. Vi har ikke kontroll på den andres reaksjon i forhold til vårt initiativ, men vi tar vårt ansvar. Det er ganger da vi tenker: «Aldri mer», fordi den andre tok ikke imot vårt forsøk på tilnærming og vårt oppriktige ønske om forsoning. Vi har derfor ingen garanti for at vi ved vårt initiativ vekker den andres gode vilje. Vi tilhører nemlig en gjenstridig generasjon som tror vi vinner ved å holde fast på vårt hat. «Hun skal få svi! Han skal få merke mitt kalde hjerte. Jeg gir meg ikke.» Vi tror vi vinner og den andre lider. Men i realiteten er det vi selv som plages mest ved å la andre bestemme over hvordan vi har det både dag og natt. Vi blir bundet og fanget.

Jesus visste, som sann Gud og sant menneske, hvilken pris vi måtte betale for å ikke elske våre fiender. Derfor er det som om Han sier: Du fortjener ikke ditt hat. Du fortjener ikke din fiendskap! Det er vi som taper og som tappes for energi og glede når vi tillater at vår fiende får oppmerksomhet og makt over oss. Nå fortjener vi å bli herre i vårt eget hus. Hat og fiendebilder spiser oss opp innenfra! Vårt ansvar er derfor å begynne med oss selv, slik salmedikteren Liv Nordhaug har lært oss det i sin salme: «*Har vi sten i våre hender når vi møter den som falt? Har vi dom i våre øyne, så vårt blikk blir hardt og kaldt? Har vi glemt vår egen krise og vårt eget nederlag og det regnskap vi må vise på vår egen oppgjørsdag?*»

Det er altså ikke uten grunn at Jesus er så tøff i dagens prekentekst. Han visste utmerket godt at det er ingen ting vi blir så svake av som å hate, og det er ingen ting vi blir så sterke av som å elske. «Jesus var ingen upraktisk idealist, men en praktisk realist som forutsatte at kjærligheten har endringskraft», sa Martin Luther King i en preken over denne teksten. Hans forutsetning var at det er noe godt i den verste av oss og noe ondt i den beste». Hans evangelium var at der Jesus er kan det skje et under. Din og min fiende kan bli en frende! Derfor utfordrer Mannen fra Nasaret oss som mennesker, som kristne, som kirke og som verdenssamfunn til å ikke dyrke hevners lov, men barmhjertighetens lov.

For en forskjell det er på hevn og fiendekjærlighet! *For en forskjell* det er på bittert sinne og forsoning! Forskjellighet tolkes ikke lenger som fiendtlighet, men som uttrykk for et kompletterende mangfold. Nå blir det ikke så farlig å være uenige. Oppfordringen om fiendekjærlighet, som mange tenker som en slitsom arbeidsoppgave blir i realiteten begynnelsen til en ny uavhengighet. Det gjør en forskjell i våre personlige liv og relasjoner. Vi kan få friheten tilbake. Det gjør noe i forhold til meningsmotstandere i kirke og samfunn. Vi får friheten og respekten tilbake. Det gjør noe i forhold til teologiske kontroverser. Vi kan få Jesus tilbake som den korsfestede og oppstandne herre og frelser og forankre kirkens enhet, ikke i hva vi gjør, men hva Gud har gjort i Kristus Jesus.

Jesus elsket sine fiender sønder og sammen. Til Judas, i hagen etter det skjebnesvangre sviket, kom ikke Jesus med bebreidende sarkasme eller kjølig distanse. Jesus så Judas og sa: «Venn. Nå har du gjort ditt!» Til deg og meg kommer han med den samme respekt og godhet. Vi har gjort vårt i livet, på godt og vondt. La oss derfor elske våre fiender så vi kan bli barn av vår himmelske far. Det handler om å realisere hva det vil si å være kristen! Hevn og gjengjeldelse fører altfor mange av oss inn i landet *Nod*, som betyr fredløshetens land og ufrihetens land. Fiendekjærlighet og forsoning kan føre enda flere inn i landet *Nåde* som er respektens og frihetens land. Fiender kan bli frender!

To kongressrepresentanter fra Washington fortalte nylig at de hadde vært som hund og katt. I lang tid hadde det vært en isfront mellom demokraten Janice

Hahn fra California og republikaneren Lovi Gohmet fra Texas. Presten i kongressen inviterte dem til å være med i bønnegruppe. De fikk hjelp til å være sanne om sin dårlige relasjon, og de fikk hjelp til å reflektere over hvordan dette hadde utspilt seg som uvilje og vrangvilje, som forakt og nedlatenhet, som bevisste misforståelser i debatter og som lekkende insinuasjoner. De ble etter hvert kjent med hverandre som mennesker og ble oppfordret til å be for hverandre. Fokuset ble endret fra meg og mitt til den andre, fra å være i min rett til å bli den andres medmenneske, fra å se vår neste som en fiende til å møte dem som bror eller søster. Jesu tale om å elske sine fiender var det som gjorde forskjellen i deres liv.

Å elske hverandre får vi vanskelig til av oss selv. «*Vi kan ikke elske, men Jesus kan*», sa de to politikerne. Vi kan derfor med god grunn snakke om ensidig kjærlighet slik vi snakker om ensidig nedrustning. Men, vi kan saktens spørre: Er det ikke overmenneskelig å gi kjærlighet der vi møter hat? Jo, det er overmenneskelig. Derfor trenger vi den treenige Guds hjelp til å etablere en motkultur, mot alle odds. «Se, hvor de elsker hverandre», ble det sagt om de første kristne. Det gjorde en forskjell! Og for å sitere vår venn fra Toten. Det står at vi skal elske vår fiende, itte at vi ska like dom!»

Vi har dessverre, siden tidenes morgen, stelt oss slik at vi både er blitt Guds fiender og hverandres fiender. Ingen av oss har noe å rose seg av. Men kirkens gudstjeneste som i dag feires over hele verden, er et fristed av en annen verden. Jesus viser ved sitt nærvær i ordet og ved nattverdbordet at han er blitt den store forskjellen. Nøkkelen til å praktisere fiendekjærlighet er å fokusere på Kristi kjærlighet så vi ikke blir trette og motløse, slik det står i Efeserbrevet kp 2: «Han er vår fred, han som gjorde de to til ett og rev ned det gjerde som skilte, fiendskapet.» Jesus gjør en forskjell! Og vi kan la oss utfordre:

Vi vil slippe våre stener./ Vi vil rekke ut vår hånd./ Kristus mildner våre øyne når han gir oss av sin ånd/. Vi har alle falt i støvet./ Alle trenger vi en bror./ Han som elsket, ber oss prøve å gi varme til vår jord.

Ære være Faderen og Sønnen og Den hellige Ånd som var, er og blir en sann Gud fra evighet og til evighet!

Sølvguttene: Faure` : «Pie Jesu».